

feiten herhaaldelijk terug (zoals de Nicolaasbroodjes, die vijfmaal worden genoemd) en moet geregeld naar andere plekken in het boek verwezen worden.

De vormgeving van het boek maakt veel goed. Er is zeer veel beeldmateriaal in kleur opgenomen en sommige paragrafen zijn ingekaderd tegen een beige achtergrond. Uiteraard is het een verdienste dat dit cultureel erfgoed in dit naslagwerk is bewaard. Toch blijft de vraag of deze informatie ook niet in een algemeen naslagwerk over heiligen had kunnen worden opgenomen. Of dit boek dan ook zo succesvol zal worden als de eerder genoemde naslagwerken *Sanctus* en *Sancti*, moeten we dus afwachten.

Cristel R. Stolk

M. Kruijswijk, M. Nesse, *Nederlandse jaarfeesten en hun liederen door de eeuwen heen* (Hilversum: Verloren, 2004, cd + 287 blz., ISBN 90 6550 799 X).

Het komt niet vaak voor dat men het beste kan beginnen aan het eind van een boek. In *Nederlandse jaarfeesten* is achterin een cd opgenomen, die het boek een extra dimensie geeft. Tijdens het lezen over de jaarfeesten kan de cd worden beluisterd. Ouderwetse instrumenten als schalmei, kromhoorn, klepperklomp en draailier ondersteunen vrolijke mannen- en vrouwenstemmen. De liedjes beslaan de belangrijkste feesten tijdens het jaar zoals Nieuwjaar, Palmzondag, Sint-Maarten en Kerstmis.

In de inleiding stellen de auteurs dat 'feestvieren voldoet aan een basisbehoefte.' (9) Dit zou de verklaring zijn voor het feit dat sinds mensenheugenis op vaste tijden in het jaar feesten worden gevierd die te maken hebben met de wisselingen van seizoenen of met religieuze gedenkdagen. Kruijswijk en Nesse zijn beide muziekwetenschappers die zich hebben gestort op de traditionele Nederlandse muziek en dans. Zij hebben met behulp van oude liedboekjes de geschiedenis van de feesten zelf én de liedteksten en melodieën proberen te achterhalen. Het boek bevat veertien hoofdstukken, elk over een ander feest. De liedjes gaan het jaar rond, zodat hoofdstuk één Oud- en Nieuwjaarsliedjes bevat en hoofdstuk veertien Sint-Steffen (tweede kerstdag).

De hoofdstukken volgen allemaal hetzelfde stramien. Eerst worden de hedendaagse uitingen van het feest behandeld. Zo is te lezen in hoofdstuk acht dat in het dorp Cromvoirt op pinksterzondag een kleine pinksterblom door de straten gaat. Het meisje is gekleed als communicantje en draagt een krans van bloemen op haar hoofd. Terwijl zij zwijgend stilstaat, vormen de dorpsmeisjes en moeders een kring en zingen al dansend een lied. Na de hedendaagse viering worden de achtergronden van het feest uit de doeken gedaan: in het geval van het pinksterblommetje is er natuurlijk de link met het christelijke pinksterfeest. Het neerdalen van de heilige geest over de apostelen betekende het begin van de verbreiding van het geloof. Tot aan de hervorming was het gewoonte dat kinderen met Pinksteren ter eerste communie gingen. Maar de auteurs wijzen ook op volksgebruiken: de pinksterblom zou banden hebben met de personificatie van de lente, die tijdens voorjaarsfeesten rondging. Na de uitleg over de achtergronden wordt van elk feest uit de doeken gedaan hoe het in verschillende delen van het land werd gevierd. Op een foto kijkt een zeer serieus pinksterblommetje uit 1900 uit Terschelling de lezer aan. Alle feesten

worden geïllustreerd met oude en hedendaagse foto's en afbeeldingen van oude schilderijen over het feest. Uiteraard is dit deel niet overal even lang: zo blijkt er bijvoorbeeld meer onderlinge overeenstemming in de viering van Sinterklaas dan in die van Pinksteren. Het eind van elk hoofdstuk bevat de verschillende liedteksten. Bij sommige van de liederen staat ook de melodie afgedrukt. Van elk feest is minstens één van de liederen te beluisteren op de bijbehorende cd.

Nederlandse jaarfeesten is niet zomaar een verzameling van weetjes en feitjes geworden. Dat gevaar was er waarschijnlijk wel, want het beschrevene is zeer diffuus en niet goed afgebakend in de tijd. De strakke indeling in hoofdstukken geeft elk feest een eigen gezicht. Het is echter niet duidelijk in hoeverre de feesten alomvattend zijn behandeld. Het zal toch niet zo zijn dat alle pinksterblomgebruiken in hoofdstuk acht zijn terechtgekomen? De auteurs vermelden wel dat hun bronnen vaak niet helder zijn op details als precieze achtergronden of periode. Hoe zij evenwel hun liederen en gebruiken hebben gekozen, wordt niet duidelijk. Sommige gebruiken krijgen meer details mee dan andere. Uiteindelijk lijkt dit boek het meeste nieuws te leveren op het vlak van de muziek. Over de herkomst en achtergronden van feesten als bijvoorbeeld carnaval zijn al veel boeken geschreven die dieper op de stof ingaan. Herman Pleij (overigens ook gebruikt door de auteurs) biedt meer inzicht in carnaval dan de paragraaf 'De blauwe schuit' in dit boek. Kruijswijk en Nesse hebben echter wel echt werk gemaakt van de reconstructie van zowel teksten als melodieën van traditionele muziek.

De bibliografie is gesplitst in twee delen: enerzijds de boeken die zijn gebruikt als naslagwerk over de feestgebruiken en de achtergronden daarvan, anderzijds de lijst met de geraadpleegde oude lied- en muziekboeken. Het is bijzonder te zien hoeveel literatuur de auteurs boven water hebben weten te krijgen. Eenieder met interesse in Nederlandse traditionele muziek zal aan dit boek veel plezier beleven. Maar ook iedereen die meer wil weten over de feestdagen die wij nog altijd kennen, kan met *Nederlandse jaarfeesten* goed vooruit. En nogmaals: de cd is zeker het beluisteren waard!

S. E. Wubbolts-de Boer

G. Goorhuis, J. Oude Nijhuis, ed., *Plechelmus. Zijn kerk, liturgie en kapittel te Oldenzaal. Bijdragen over de heilige, zijn kerk en liturgie bij gelegenheid van het 1050-jarig jubileum van de translatie der relieken van Plechelmus naar Oldenzaal* (Zutphen: Walburg pers, 2005, 254 blz., € 39,95, ISBN 90 5730 353 1).

De bundel *Plechelmus. Zijn kerk, liturgie en kapittel te Oldenzaal* geeft een overzicht van het onderzoek naar de stichter van de kerk en de historische ontwikkelingen. Bisschop Balderik van Utrecht liet in 954 de eerder gebouwde Silvesterkerk, mogelijk rond 765 door Plechelmus gesticht, herbouwen. De bisschop verbond een kapittel met zestien kanunniken en Plechelmus als patroonheilige aan de kerk. Zo werd Oldenzaal tot een kerkelijk en bestuurlijk centrum. In de publicatie worden de volgende thema's behandeld: de persoon, het materiële bouwwerk, het kapittel, de kerkelijke beleving en de bronnen.

worden geïllustreerd met oude en hedendaagse foto's en afbeeldingen van oude schilderijen over het feest. Uiteraard is dit deel niet overal even lang: zo blijkt er bijvoorbeeld meer onderlinge overeenstemming in de viering van Sinterklaas dan in die van Pinksteren. Het eind van elk hoofdstuk bevat de verschillende liedteksten. Bij sommige van de liederen staat ook de melodie afgedrukt. Van elk feest is minstens één van de liederen te beluisteren op de bijbehorende cd.

Nederlandse jaarfeesten is niet zomaar een verzameling van weetjes en feitjes geworden. Dat gevaar was er waarschijnlijk wel, want het beschrevene is zeer diffuus en niet goed afgebakend in de tijd. De strakke indeling in hoofdstukken geeft elk feest een eigen gezicht. Het is echter niet duidelijk in hoeverre de feesten alomvattend zijn behandeld. Het zal toch niet zo zijn dat alle pinksterblomgebruiken in hoofdstuk acht zijn terechtgekomen? De auteurs vermelden wel dat hun bronnen vaak niet helder zijn op details als precieze achtergronden of periode. Hoe zij evenwel hun liederen en gebruiken hebben gekozen, wordt niet duidelijk. Sommige gebruiken krijgen meer details mee dan andere. Uiteindelijk lijkt dit boek het meeste nieuws te leveren op het vlak van de muziek. Over de herkomst en achtergronden van feesten als bijvoorbeeld carnaval zijn al veel boeken geschreven die dieper op de stof ingaan. Herman Pleij (overigens ook gebruikt door de auteurs) biedt meer inzicht in carnaval dan de paragraaf 'De blauwe schuit' in dit boek. Kruijswijk en Nesse hebben echter wel echt werk gemaakt van de reconstructie van zowel teksten als melodieën van traditionele muziek.

De bibliografie is gesplitst in twee delen: enerzijds de boeken die zijn gebruikt als naslagwerk over de feestgebruiken en de achtergronden daarvan, anderzijds de lijst met de geraadpleegde oude lied- en muziekboeken. Het is bijzonder te zien hoeveel literatuur de auteurs boven water hebben weten te krijgen. Eenieder met interesse in Nederlandse traditionele muziek zal aan dit boek veel plezier beleven. Maar ook iedereen die meer wil weten over de feestdagen die wij nog altijd kennen, kan met *Nederlandse jaarfeesten* goed vooruit. En nogmaals: de cd is zeker het beluisteren waard!

S. E. Wubbolts-de Boer

G. Goorhuis, J. Oude Nijhuis, ed., *Plechelmus. Zijn kerk, liturgie en kapittel te Oldenzaal. Bijdragen over de heilige, zijn kerk en liturgie bij gelegenheid van het 1050-jarig jubileum van de translatie der relieken van Plechelmus naar Oldenzaal* (Zutphen: Walburg pers, 2005, 254 blz., € 39,95, ISBN 90 5730 353 1).

De bundel *Plechelmus. Zijn kerk, liturgie en kapittel te Oldenzaal* geeft een overzicht van het onderzoek naar de stichter van de kerk en de historische ontwikkelingen. Bisschop Balderik van Utrecht liet in 954 de eerder gebouwde Silvesterkerk, mogelijk rond 765 door Plechelmus gesticht, herbouwen. De bisschop verbond een kapittel met zestien kanunniken en Plechelmus als patroonheilige aan de kerk. Zo werd Oldenzaal tot een kerkelijk en bestuurlijk centrum. In de publicatie worden de volgende thema's behandeld: de persoon, het materiële bouwwerk, het kapittel, de kerkelijke beleving en de bronnen.